

ובל מאמיהם עלון שבועי מבית 'בני אמונים'

פרשת נצבים וילך

מאצרות אמונים

פניני אמן ותפלה בפרשה

מאה ברכות מגנות ממאה קלות

"אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלקיכם" (כט ט).
 "למה נסמכה פרשה זו לפרשת קלות? לזו ששמענו ישראל מאה קלות חסר שמים בפרשה זו, חוץ מארבעים ותשע שנאמרו בתורת הכהנים, מיד הריקו פניהם, ואמרו מי יוכל לעמוד באלו. מיד קרא אותם משה והיה מפיסן בדברים" (תנחומא א).
 חזונו נפלא כתב רבנו החיד"א:
 משה פיס את ישראל (ראה ספר הפנהגי בפתחה) בקב שתקו להם מאה ברכות שבכחו להציל את האדם מן הקלות. כפי שכתב הרוקח (ס' טו) שהמברך מאה ברכות נצול ממאה תוכחות: תשעים ושמונה המתובות בפרשת כי תבא, ושנים נוספות שנרמזו בפסוק (לעיל כח א): "גם כל חלי וכל מכה" וגו'.
 רמז לדברים נוכל למצא בפסוק בתהלים (טו ט): "לכן שמח לבי וגל כבודי אף בשרי ישיכן לבטח"; בזכות "לכן" (בגימטריה: מאה ברכות אנצל מהקלות שבתוכה, וממלא שמח לבי ובשרי ישיכן לבטח, ללא נגע ומחלה.
 ר"ח חיים דרוש א'; 'חומת אגף' תהלים טז

כל ישראל עמדתו בבית

"אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלקיכם... כל איש ישראל" (כט ט)
 והלאו כבר נאמר "כלכם", מפני מה נאמר טוב: "כל איש ישראל"?
 פרש רבה של ירושלים רבי צבי פסח פרנק:
 בתפלת ראש השנה אנו מבקשים: "מלוך על כל העולם כלו כבכבודך", ואף כאן נראית תבת 'כל' כמיתרת, אחר שפכר בקשנו: 'מלוך על כל העולם?' ברם פרש הט"ז (א"ח תכפ ג), שיש פעמים אנו אומרים 'כל' אך מותפנים לרב, שהרי 'רבו ככלו' (הוריות ג ב), על כן מדגישים אנו כי רצוננו שיתמך ה' על כל העולם כלו ממש.

לפי זה נפרש אף כאן, כי כונת התורה להדגיש לנו שכל בני ישראל ממש עמדתו בביתו של ה' ובשבועתו, ולא רק רבם.
 'הרצב'

המתים מצטרפים לתפלת החיים

"כי את אשר ישנו פה... ואת אשר איננו פה עמנו היום" (כט ד)
 ואת אשר איננו פה עמנו היום - ואף עם דורות הגתידים להיות" (ר"ש).
 דרש רבנו החתם סופר:

בעת פריית ברית זו, לצד בני אותו דור התנצחו כל הנשמות העתידות להולד בדורות הבאים. ואין להתפלא על צרוף זה, שכן כבר קבלנו מרבותינו כי בכל שנה ושנה בראש השנה גבוים הפפירים מצטרפות נשמות אבותינו נוהן עזן להתפלל עמנו בבית הכנסת.

בקב נוכל לפרש את המובא בגמרא (ר"ה לב ב): "אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא: 'רבנו של עולם, מפני מה אין ישראל אומרים שירה לפניך בראש השנה וביום הכפורים?' אמר להם: 'אפשר מלך יושב על כסא דין וספרי חיים וספרי מתים פתוחו לפניו - וישראל אומרים שירה?' וילאו האמור אפשר לפרש כי 'ספרי מתים' הינו המתים המתפללים עמנו ביום הדין, שאף שרשאים הם להתפלל ותפלתם עושה

רשם, הרי אין הם רשאים לומר שירה עד זמן תחית המתים שאז יקום בהם (שע"ה כו ט): "הקיצו ורננו שכני עפר".
 דרוש חתם סופר ח"ב, דרוש לפרשת נצבים עמ' 007

להשמור מן האיש

"והתברך בלבבו לאמר... כי בשררות לבי אלך" (כט יא)
 אמר המשגיח רבי שלמה וולף:

בעת שעורך האדם את השבון נפשו ומוצא כי קמים פגמים רבים בתפלותיו, ברכותיו ולמודו, עלולה להתגב מחשבת איש בלבבו לאמר: וכי אי פעם אוכל להתפלל, לברך וללמד פראי?!

שומה עליו לדעת כי מחשבת איש זו היא שתגרו לו להמשיך ולחטא, ועל כן פרש בתרגום יונתן את המלים: "והתברך בלבבו" - "ויתייאש בליבה", כלומר: האיחוש הוא הגורם לאדם להמשיך ללכת בשרירותו ולבו.

אבני שלמה עמ' כסח

חמרת הזלזול באמן

"הלא על פי אין אלקי בקרבי מצאוני הרעות האלה" (לא יז)
 תבת 'על' מנינה בגימטריה מאה, ותבות 'כי אין' הנו בגימטריה תשעים ואחת בגימטריה של 'אמן'. מכאן נוכל ללמד כי הפגעות מאמירת מאה ברכות וזלזול בעצנת אמן, הן הגורמות ל: "מצאוני הרעות האלה", רחמנא ליצלן (ראה רוקח ס' שכ; זהר וילך רפה ב).

נוטרי אמן ח"ב עמ' רצה

תכלית התשובה - 'עד ה' אלקיך'

"ושבת עד ה' אלקיך" (ב א)
 פתב הרמב"ם (תשובה ב ב): "ומה היא התשובה? הוא שיעזב החוטא חטאו ויסירו ממחשבתו ויגמור בלבו שלא יעשה עוד... ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם".
 הוסיף וכתב החיד"א כי לדברים אלו רמז הפתב שזלפנינו:
 "ושבת עד ה' אלקיך"; 'עד' מלשון עדות, ללמד כי תשובה אמיתית היא כזו שאחריה יעיד עליך ה' אלקיך שלא תשוב לחטא לעולם.
 'גמל קדומים'

מקור למנהג הטבילה קדם התפלה

"ושבת עד ה' אלקיך" (ב א)
 בטעם מצות הטבילה בערב יום הכפורים הביא המגן אברהם (תרו ח): "ויש אומרים שהטעם דטבילה משום תשובה...".
 אמר האדמו"ר רבי ישכר דב מעלזא: מדברי המגן אברהם נוכל ללמד סמך למנהג הטבילה במקנה בכל יום, שהרי שנינו (אבות ב טו): "ישוב יום אחד לפני מיתתך", וכיון שהאדם לא יודע את עתו, על כן עליו לשוב בתשובה בכל יום, וממילא עליו גם לטבל בכל יום - קדם שובו בתשובה.
 שו"ת משפטי דיעקב א"ח סי' י

אריכות ימים אמיתית מוהי?

"לאהבה את ה' אלקיך לשמע בקלו... כי הוא חייך וארך ימיה" (ל ל)

פסוק זה הוא המקור לגסח ברכת אהבת עולם הנאמרת בתפלת ערבית: "כי הם חיינו וארך ימינו" (רוקח סי' עט), ויש להבין את פשר הפפילות - 'חיינו וארך ימינו'.

פרש המשגיח רבי חיים פרידלנדר:

כיון שתכלית חיינו היא למוד התורה ועבודת ה', לפיכך יש לומר כי אם בשבעים שנותיו עלי אדמות הסתפמה השקעת האדם בתורה ועבודת ה' במחצית השנה בלבד, הרי שחיינו ארכו רק מחצית השנה. וזהו שנאמר כאן: אהבת ה' וקיום תורתו "הוא חייך", ולפיכך כזמן התעסקותך בהם כן ימדת ארך ימיה".

שפתי חיים - 'צנת חיים', ברכות ק"ש דערבית

מפני מה איננו מברכים על פתיבת ספר תורה?

"ועתה כתבו לכם את השירה הזאת" (לא ט)
 בפסוק זה הצטוונו על מצות פתיבת ספר תורה. מפני מה איננו מברכים על קיום מצוה זו, כפי שאנו מברכים על שאר מצוות עשה?
 פרש החתם סופר:

הלא כבר קבעו חכמים (קדושין א א) כי איננו בקיאים כיום בחסרות ויתרות. וכיון שספר תורה שחכמה בו אף אות אחת אינו נחשב ספר תורה (מנחות לא א), לכן איננו יכולים לברך על פתיחתו.

אך הקשה הש"ד חמד: אם אכן אין לספר התורה שבדינו דין ספר תורה, כיצד יכולים העולים לתורה לברך על קריאתו?
 תרץ הגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א:

יש לחלק בין ברכות התורה לברכות המצוות; ברכות התורה אינן מחייבות בספר תורה כשר, שהרי מברכים אנו אותן מדי בקר בסדר ברכות השחר מבלי לעלות לתורה, אף לגבי ברכת המצוות - אין אפשרות לברכה אם אין המצוה נעשית בתקנה. שו"ת חתם סופר א"ח נד: 'שדי קמדי ח"ד מע' ברכות א טו; ש"ח התורה ח"א עמ' לט

'ביום ההוא' - סבת הסתר הפנים

ומצאוהו רעות רבות וצרות ואמר ביום ההוא הלא על פי אין אלקי בקרבי מצאוני הרעות האלה; ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא" (לא יח-י)

כיון שכבר הכירו ישראל שסבת צרותיהם היא "על פי אין אלקי בקרבי", מדוע ימשיך הקדוש ברוך הוא להסתיר את פניו מהם? פרש רבה של תל-אביב רבי יצחק ידידיה פרנקל:

כאשר מצוי האדם בתוך הצרה, נכנע לבו לפני בורא העולם ומבטיח הוא בכל לבו לשנות דרכיו, אלא שזמן מה לאחר שנושע שוכח הוא את הבטחותיו ונזכרו... על כן מדגישה כאן התורה: "ואמר ביום ההוא הלא על פי אין אלקי בקרבי מצאוני הרעות האלה"; כיון שתמירו בסבת צרותיכם רק 'ביום ההוא' ולקחתם תשכחו מכם, לפיכך ימשיך הקדוש ברוך הוא להסתיר פניו מכם.

ספר הזקרון להגרי' פרנקל עמ' כסא

אמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות מז א; ירושלמי ברכות ח ח):
"כל המאריך באמן - מאריך לו ימיו ושנותיו בטובה".
 את משמעותה של אריכות זו באר ה'אור זרוע' (הל' סעודה קצג): כי יש לענות 'אמן' במתינות, כשעור אמירת א-ל מלך נאמן, ובתוספות (שבת קיט ב ד"ה א"ר) הוסיפו שיש להרהר במלים אלו בשעת עניית אמן.
 נקבל על עצמנו להאריך בעניית אמן ונזכה כלנו להכתב ולהחתם לאלתר לחיים טובים וארבים. אמן.

תענה אמונים

מבט על סדר התפלה

ברפת אהבה רבה (י)

הסבות שבגינן אנו ראויים להגאל

במאמר הקודם התבאר כי הגאולה והשיבה לארץ הן תנאי לקיום התורה בשלמות, ועל כן עם סיום ברפת 'אהבה רבה' אנו מוסיפים בקשה על הגאולה: "מהר והבא עלינו ברכה ושלוש מהרה, מארבע כפופות כל הארץ".

עמה שומה עלינו להסביר מפני מה ראויים אנו ליכות בגאולה, ואנו תולים זאת בשתי סבות:

- א. "כי א-ל פועל ישועות אמה".
- ב. "ובגו בחרת מכל עם ולשון" וכו'.

בבאר הקשר בין סבות אלו לגאולה מצינו כמה הסברים בדברי המפרשים:

פי א-ל פועל ישועות אמה

א. בפרוש 'שיח יצחק' (הובא בסדר 'אשי ישראל') באר, כי יתכן אמנם שאיננו צריכים מצד מעשינו לגאולה, אף הלא הקדוש ברוך הוא מכנה א-ל - שכל הכחות כלם בידו, ובנוסף הנו 'פועל ישועות', כלומר, הוא בעצמו פועל את הישועות ואינו זקוק שישיעו בידו (ראה ישעיה נט טו), על כן אנו מבקשים ממנו שישיענו ונגאלנו אף אם איננו 'מוסייעים' לך במעשינו.

ב. בדרך דרש באר הרבי בעל 'עשרת משה' ממאקאווא (עניני שבועות, עמ' סלו):

הנה הקדוש ברוך הוא הנו כפול כגודל פועל' ביחס אלינו, כלשון הפתוח בתהלים (מד ב): "פועל לחוץ לארץ, אולם אם פרנסתו בארץ דחוקה - המר לו הדבר (ראה רמב"ם מלכים ה טו). לפיכך, לאחר שבשטני: "ותוליענו קוממיות לארצנו", מיד אנו מוסיפים בקשה על הפרנסה: "כי א-ל פועל ישועות אמה" - ראשי תיבות 'פועל ישועות אמה' הם 'אמי' הרומים לפסוק "פתחת את ידך" (תהלים סמה טו). כי בכך שיימין לנו הבורא יתברך את פרנסתנו ברוח, ועולם לא נצטרך עוד לעיוב את הארץ (אראות חיים, שער ח אות לג).

ג. באור נוסף בדרך רמז, כתב רבי חיים פלאנאי: הלכה היא כי אסור לאדם לצאת מארץ ישראל לחוץ לארץ, אולם אם פרנסתו בארץ דחוקה - המר לו הדבר (ראה רמב"ם מלכים ה טו). לפיכך, לאחר שבשטני: "ותוליענו קוממיות לארצנו", מיד אנו מוסיפים בקשה על הפרנסה: "כי א-ל פועל ישועות אמה" - ראשי תיבות 'פועל ישועות אמה' הם 'אמי' הרומים לפסוק "פתחת את ידך" (תהלים סמה טו). כי בכך שיימין לנו הבורא יתברך את פרנסתנו ברוח, ועולם לא נצטרך עוד לעיוב את הארץ (אראות חיים, שער ח אות לג).

כאן המקום לצגן כי ראשי התיבות 'פועל ישועות אמה' הן בגימטריה צ"א בגימטריה של 'אמי', רמז לך שבעיני אמן בכונה משפיע ישועות (חל אימון תרומה).

ובגו בחרת מכל עם ולשון

סבה נוספת לגאולה היא: "ובגו בחרת מכל עם ולשון". נוכל להבין זאת על פי דברי הרמ"ק ב'תמר דבנורה' (פי' הפדה ה"ג) כי אחת ממדות הרחמים של הקדוש ברוך הוא היא 'מימי קדש'. פרושה של מדה זו, שאף בעת שאין לישראל זכויות חלילה, וזכר להם הקדוש ברוך הוא את אותה אהבה שאהב את אבותיהם מימי קדם, ובזכות אהבה זו הוא מושיעם. וזאת מבקשים אנו כאן: 'ובגו בחרת מכל עם ולשון' - וזכר לנו ימים מקדש, עת בחרת בנו מכל עם ולשון, ועל ידי כך תגאלנו עמה אף מכל עם ולשון וזכויות (שיח יצחק - אשי ישראל).

באור נוסף קנה הלחם רב: מזכירים אנו את העבדה שהקדוש ברוך הוא פועל ישועות בכל רגע ורגע לכל הבריות כלם, ובכל זאת, מבין כל האמות והלשונות, רק אנו נבחרנו להודות לו על כך. וראייה היא זכות זו כדי שמכחה יחוס הבורא יתברך עלינו ונגאלנו בחמיי הרבים.

כפמים הפנים לפנים

מפרסמת היא השאלה: הלא 'אהבה' הנה רגש המתעורר בלב האדם, וכיצד ניתן לכפות את האדם לאהב את אלקיו?

תמר הגאון רבי עקיבא איגר על פי לשון הפתוח במשלי (י כו): "כפמים הפנים לפנים בן לב האדם לאדם", שאותו באר רש"י (סו): "לפי מה שאתם יודע שחברו אוהבו בן הוא מראה לו פנים".

כיון שאנו מכירים באהבה היתרה שאוהבנו הקדוש ברוך הוא, לפיכך ניתן לצוותנו על אהבתו, שהרי 'כפמים הפנים לפנים'. משעם זה מקדמים אנו לקריאת שמע את ברפת 'הבוחר בעמו ישראל באהבה' - בשחרית, ו'אוהב עמו ישראל' - בערבית, כי על ידי ההפכה באהבתו יתברך אלינו, תתעורר בלבנו אהבתו 'כפמים הפנים לפנים' (מלוי דחתי - ואמת).

הוסיף רבי יצחק אליהו לנדא אב"ד וילנא ובאר שה'בחינה' באדם מסוים יכולה לקרות מחמת שני אפנים: או מחמת מעלה; ותר: שנומקה בו יותר מאחרים, או מחמת אהבה מיוחדת שרוחש הבורא לנבחר - אהבה הנובעת מפעמקי הלב שאינה תלויה בסבה מיוחדת. ההבדל בין בחירות אלו הוא: בחירה מבח מעלה תלויה בקיום אותה מעלה, ובהעדרה מתבטל הבחינה, לעומת זאת בחירה הנובעת מאהבה שאינה תלויה בדבר, אינה בטלה לעולם.

זאת אשר חותמים אנו בברכה זו: "הבוחר בעמו ישראל - באהבה" - לא מחמת מעשיהם שיוכלים להשתנות במהלך הדורות, אלא מתוך אהבה עמקה שאינה תלויה בדבר, כלשון הפסוק (דברים ז ה-ז): "לא מרובכם מכל העמים חשק ה' בכם ויבחר בכם... כי מאהבת ה' אתכם", ומתוך שאהבה זו אינה תלויה בדבר - אין היא בטלה לעולמים (דובר שלום על סוד התפלה).

'הבוחר' בלשון הווה

את הטעם שאנו חותמים בברכה זו בגשס: "הבוחר בעמו ישראל באהבה" בלשון הווה, באר הש"פ אמת' (בלק תרמ"א): בכל יום ויום מתעוררת מחדש אהבה זו שרוחש הבורא יתברך לעמו ישראל, אימתי - בשעה שהם מיוחדים את שמו ומקבלים על מלכותו בקריאת שמע. כשם שבני ישראל מקבלים על עצמם על מלכותו בכל יום מחדש, כך מתעוררת אהבת ה' עליהם ובחירתו בהם בכל יום מחדש.

מעשה אמונים

ספור שבועי על אמן ותפלה

שתי נקישות משמים

מנהג נודע בקהלות ישראל, לכבד את הרב שיעבר לפני התבה בתפלת ועילה של יום הכפורים. כך נהגו מימי קדם גם בקהלת פראג הנוצעת לתפארה, ואף כשעלה הגאון רבי יחזקאל לנדא בעל ה'נודע ביהודה' על פסא הרבנות בקשו ראשי הקהל דפראג להמשיך במנהג זה.

דא עקא, והרב החדש שחנן במעלות רבות ושמו נודע לדורות כגאון וכפוסק מפלא, לא הצטיין כלל במקצוע השירה. וכך כאשר באחד מימי חדש אלול הראשון לכהנתו, התדפקה על דלתו משלחת כבודה מראשי קהלת פראג וחשוביה, כדי לבשר לו על המנהג הנהוג בקהלתם, הפתעו הם כאשר הרב סרב לכה, בציינו כי מעולם לא עלה על דעתו לטל על עצמו משרת חגזות, ומוטב להם שייחפשו מעמד מתאים יותר...

כיון שחשבו הללו כי סרובו של הרב נובע מגדל ענותנותו היתרה, התעוררו להפציר בו יותר ויותר, ואף ציינו בדבריהם כי הצבור לא יהיה מוכן לוותר על קיום המנהג.

וכך, בלית ברירה נתן ה'נודע ביהודה' את הסכמתו.

מלבד סבת כבוד הצבור, עמדה סבה נוספת מאחורי הסכמתו של ה'נודע ביהודה' לקיים את המנהג: היה זה בימים שבהם החלו ניצני ה'השקלה' לבצבץ בקרב היהדות הנאמנה. באותם ימים היו המשפילים אנשים שכלפי חוץ נראו כיראים ושלמים, כשהם רק מבקשים 'לתקן' אי אלו תקונים במנהגי ישראל שנגרמו. ישראל העתיקים, למען ימשיכו לעמד כחומה בצורה שתגן על היהדות הנאמנה.

גדולי ישראל, עיני העדה, שצפו למרחוק והבינו את הסכנה הרב שטמון בשיטתם של 'משפילים' אלו, התגברו והתאמצו כנגדם, וכמסגרת זו הקדישו כח ומשאבים כדי להאחז, לבסס ולבצר את מנהגי ישראל העתיקים. למען ימשיכו לעמד כחומה בצורה שתגן על היהדות הנאמנה.

בפרט מקדו גדולי ישראל את מאמציהם בקרב פשוטי העם, אלו שהתקשו להבין בשכלם את חשיבותם של אותם מנהגים עתיקים; בקרב אלו רב היה החשש כי רפיון במנהג קל יגרם להם במהרה להתרפות בהלכות חמורות עד כדי פריקת על גמורה, כפי שאכן ארע לדאבון לב לרבים מגני אותו דור שהתבוללו ואבדו מקרם בית ישראל.

כאמור, דאגה זו עמדה אף היא לפני ה'נודע ביהודה' כשהסכים לבסוף להעתר לבקשתם - דרישתם של ראשי הקהל לעבר לפני התבה כשליח צבור לתפלת 'ועילה'.

*

כשנתלתה החמה בראש האילנות, נגש ה'נודע ביהודה' לפני העמוד לתפלת 'ועילה'. הוא התאמץ כמיטב יכולתו לשלב בתפלתו קטעי שירה כנהוג, אלא שבפעל יצאה נגינתו עמומה וחסרת טעם. אלקמא הכבוד הרב שהפל רחשו לו, וכבד הראש הפובעי לשערה זו, יתכן והגחוח היה שוטף את המתפללים ומעלה חייד רחב על פניהם.

במקומו שבשול' בית הנכנס ישב 'יענקל-קצב' ועקב כמו כלם אחר תפלתו של הרב. גם הוא התאפק מלגחן, אולם במחול החלה להתרנס תכנית כלכלית יוצאת דופן...

יענקל זה ששני ואביו היה, נודע בכשר החקוי הפיחד שחנן בו. לפרנסתו היה מחזר על פתחי נדיבים ושועי ארץ, כשהוא מרום את רוחם בחקויו המשששעים, תמורת אי אלו פרוטות שהיו הללו ממציאים לו כטוב לבם.

עמה הבין יענקל את גדל ההודמנות שנקרתה לפניו. הוא עקב בדריכות אחר נגויו של הרב והתאמץ לזכרם על כל פרטיהם ודקדוקיהם.

לא היו ימים טובים ליענקל מידענו כאותם ימים שבין יום הכפורים לסכות באותה שנה. יענקל סובב בין בתיהם של גבירי פראג וחרז לפנייהם שוב ושוב על המכלכל חיים של הרב, תוך שהוא מחקה בדייק רב כל מו וכל תנועה.

החקוי המדיק גרם לפרץ צחוק בקרב השומעים שלא אחרו מלתגמל בעין פה את מבצעו. כך תוך זמן קצר הצליח יענקל לאסוף סכום נאה שהיה בו כדי לכלכל את משפחתו הברוכה ברוח להוצאות כל חגי תשיר. לבו היה מלא שבח והודאה לקדוש ברוך הוא על ש'ביר' את הרב ככשרון נגינה שפכה...

לקראת ימי חול המועד בקש יענקל לחדש את סגב 'הופעותיו' בבתי העשירים. אלא שאז קפץ עליו רגזם של ראשי הקהל שראו בכך זלזול והקלה בכבוד דבם הנערץ.

יענקל שחשש לפרנסתו העומדת לרדת לטמיון, מהר לשים פעמיו לביתו של ה'נודע ביהודה' כדי לתנות בפניו את חששותיו. ברב תמימותו ספר הוא בפרוטרוט לרב על העבדה כי בני ביתו עתידים היו לרעב בימי החג אלקמא זמנו לו משמים את המכלכל חיים של הרב. ועמה מבקשים ראשי הקהל לשפח את פרנסתו זו...

הרב הקשיב בסבלנות לבקשה התמוהה שהובאה לפניו, ולאחר ריק הוציא מכיסו פסת נייר, רשם על גבה אי אלו מלים ונתנה בידיו הרועדות של יענקל, תוך שהוא מורה לו להציג את פסת הנייר בכל מקום שאליזו בא לגנו את המכלכל חיים שלו.

"תעודה זו", הסביר לו הרב, "הנה ה'רשיון' שלך להמשיך ולגנו את המכלכל חיים שלי בכל מקום שתחפץ ולכמה זמן שתמצא".

יענקל הודה לרב מעמק לבו, בדרכו החוצה הביט בפסת הנייר שבידו, סקרן לדעת מה כתב בה הרב...

שבוע מלים, בסף הכל, היו רשומות עליה:

"יכול יענקל לכלכל חייזו במכלכל חיים שלי..."

מקור ברוד' [לגור"ב אפשטין] ח"ג פרק כב